

Multikulturalizmus és diverzitás a 21. században
Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2018. március 27–28.

Полікультурність та різноманітність у 21 столітті
Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 27–28 березня 2018 року

Multiculturalism and Diversity in the 21st Century
International Academic Conference
Berehove, March 27–28, 2018

Absztraktkötet

Збірник тез доповідей

Book of Abstracts

MULTIKULTURALIZMUS ÉS DIVERZITÁS A 21. SZÁZADBAN

Nemzetközi tudományos konferencia
Beregszász, 2018. március 27–28.

Absztraktkötet

Szerkesztette:

Nagy-Kolozsvári Enikő – Kovács Szilvia

„RIK-U” Kft.
Ungvár
2018

УДК: 061.3

II– 79

A kiadvány a 2018. március 27–28-án Beregszászban megtartott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Filológia Tanszéke és az Ungvári Nemzeti Egyetem Történelem és Nemzetközi Kapcsolatok Karának Multikulturális Oktatás és Fordítás Tanszéke által rendezett *Multikulturalizmus és diverzitás a 21. században* című nemzetközi tudományos konferencia absztraktjait tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Kiadói Részlegének műhelyében

Szerkesztette:

Nagy-Kolozsvári Enikő – Kovács Szilvia

Korrektúra: *Grica-Varcaba Ildikó, Lőrinc Marianna, Kordonec Olekszandr*

Tördelés: *Tótin Viktória, Dobos Sándor*

Borítóterv: *Kolozsvári István, Dobos Sándor*

A borítón látható fotót készítette: *Jablonykó Tamás*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felel: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A közölt absztraktok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos rendezvényt és a kiadvány megjelenését támogatta:

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7692-09-5

© Nagy-Kolozsvári Enikő – Kovács Szilvia, 2018

© A szerzők, 2018

ПОЛІКУЛЬТУРНИСТЬ ТА РІЗНОМАНІТНІСТЬ У 21 СТОЛІТТІ

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 27–28 березня 2018 року

Збірник тез доповідей

За редакцією:

Еніке Надь-Коложварі – Сільвія Ковач

ТОВ «РІК-У»
Ужгород
2018

УДК: 061.3

П– 79

Збірник містить тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Полікультурність та різноманітність у ХХІ столітті», яка відбулася 27–28 березня 2018 року в м. Берегове. Організаторами конференції стали кафедра філології Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ і кафедра полікультурної освіти та перекладу факультету історії та міжнародних відносин Ужгородського національного університету.

Підготовлено у видавничому відділі
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ

За редакцією:

Еніке Надь-Коложварі – Сільвія Ковач

Коректура: *Ільдико Гріца-Варцаба, Маріанна Леврінц, Олександр Кордонець*

Верстка: *Вікторія Товтін, Олександр Добош*

Обкладинка: *Іштван Коложварі, Олександр Добош*

Автор фото на обкладинці: *Анатолій Яблонько*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф.Р. ІІ*

Відповідальний за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

За зміст тез відповідальність несуть автори.

Проведення конференції та друк збірника здійснено за підтримки:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Станішевський Євген Вікторович

ISBN 978-617-7692-09-5

© Еніке Надь-Коложварі – Сільвія Ковач, 2018

© Автори, 2018

MULTICULTURALISM AND DIVERSITY IN THE 21ST CENTURY

International Academic Conference
Berehove, March 27–28, 2018

Book of Abstracts

Edited by:

Enikő Nagy-Kolozsvári – Szilvia Kovács

”RIK-U” LLC
Uzhhorod
2018

УДК: 061.3

II– 79

The publication includes papers presented at the international academic conference, "Multiculturalism and Diversity in the 21st Century" held on 27–28 March, 2018 in Berehove. The academic event was organised by the Department of Philology of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education and the Department of Multicultural Education and Translation, Faculty of History and International Relations of Uzhhorod National University.

Prepared at the Publishing Department of
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Edited by:

Enikő Nagy-Kolozsvári – Szilvia Kovács

Proof-reading: *Ildikó Gríca-Varcaba, Marianna Lőrinc, Olekszandr Kordonec*

Makeup: *Viktória Tótin, Sándor Dobos*

Book cover: *Kolozsvári István, Sándor Dobos*

Book cover photograph by *Tamás Jablonykó*

Universal Decimal Classification (UDC): *The Apáczai Csere János Library of
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

Authors are responsible for the content of abstracts.

The international academic conference and the publication of abstracts sponsored by:

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
88000 Uzhhorod, Gagarin Street, 36. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7692-09-5

© Enikő Nagy-Kolozsvári – Szilvia Kovács, 2018

© Authors, 2018

TARTALOM – ЗМІСТ – CONTENTS

<i>AFSHAR, NAEIMEH</i> : EFFECTS OF L1 DOMINANCE ON THE ACQUISITION OF ENGLISH SOUNDS BY TURKISH/PERSIAN BILINGUALS	15
<i>ALBERT ÁGNES</i> : KREATIVITÁS A NYELVOKTATÁSBAN	16
<i>ALKHRISHEH, HAZIM</i> : MOTIVATION, ATTITUDE AND EFFORT TOWARDS LEARNING ENGLISH: THE CASE OF MUTAH UNIVERSITY JORDANIAN MALE AND FEMALE STUDENTS.....	20
<i>ANDREYKO, VITALIY</i> : НОВА ПАРАДИГМА ЧЕСЬКО-СЛОВАЦЬКОГО МІЖДЕРЖАВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЯК ПРИКЛАД ЦИВІЛІЗОВАНОГО СПІВІСНУВАННЯ ДВОХ КРАЇН	22
<i>BÁLINT, EMMA JÚLIA</i> : DIVERSITY OF MENTAL ILLNESSES IN THE HISTORY OF SOCIAL MEDIA IN THE 21 ST CENTURY	27
<i>BANYAS, VOLODYMYR / БАНЯС, В. В.; БАНЯС, Н. Ю.</i> : МАЛОВІДОМИЙ ІВАН ФРАНКО: ПОВІСТЬ «МІСІЯ» (ДО 130-ЛІТТЯ ВІД ЧАСУ ПЕРШОЇ ПУБЛІКАЦІЇ).....	30
<i>BARANY, ADALYBERT</i> : ВПЛИВ ПОДІЙ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА СВІТОГЛЯД ІМПЕ КЕРТЕСА ТА ЙОГО ВІДОБРАЖЕННЯ В РОМАНІ «ЗНЕДОЛЕНІСТЬ».....	33
<i>BÁRÁNY ERZSÉBET</i> : KORSZERŰ KÉTNYELVŰ SZÓTÁRAK ALKALMAZÁSA A KÁRPÁTALJAI MAGYAR ISKOLÁK UKRÁN NYELV ÓRÁIN.....	36
<i>BEREGSZÁSZIANIKÓ</i> : A MAGYAR NYELV ÉRETTSÉGI VIZSGA TARTALMA MINT NYELVI TERVEZÉSI KÉRDÉS A KÁRPÁTALJAI MAGYAR ISKOLÁKBAN	40
<i>BODOR VIKTÓRIA</i> : A DIALEKTOLÓGIAI ISMERETEK ALKALMAZÁSÁNAK FONTOSSÁGA AZ ÓVODAI ANYANYELVI NEVELÉSBEN (EGY EMPIRIKUS FELMÉRÉS EREDMÉNYEI ALAPJÁN).....	43
<i>BOGNÁR, CSABA</i> : UNIFORMIZED MULTICULTURALISM: WORLD STATE, UNIVERSAL LEGAL SYSTEM AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE AT THE DAWN OF CYBORG BEING.....	48
<i>CHONKA, TETYANA</i> : КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА У ТВОРАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ.....	53
<i>CSÁSZÁR ISTVÁN</i> : SZOVJET–MAGYAR KAPCSOLATOK 1964-TŐL NAGYKÖVETI JELENTÉSEK ALAPJÁN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁGRA	60
<i>CSERNICKÓ, ISTVÁN</i> : BILINGUAL EDUCATION MODEL FOR THE MINORITIES: ALWAYS THE BEST SOLUTION?.....	62
<i>CSILLIK, ÉVA</i> : EFFECTIVE PRACTICES FOR MEETING THE LEARNING NEEDS OF ‘SUPERDIVERSE’ MULTI-LANGUAGE LEARNERS IN EARLY CHILDHOOD CLASSROOMS	70
<i>DEMCHENKO, INHA</i> : ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА ІНОЗЕМЦІВ – МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ.....	73

DOBOS, SÁNDOR: OFFICIAL REGULARIZATION OF SETTLEMENT NAMES ON THE TERRITORY OF PRESENT-DAY TRANS-CARPATIA IN THE ERA OF THE FIRST CZECHOSLOVAK REPUBLIC (1919–1938).....	79
DUDICS LAKATOS KATALIN: MIT NEVEZNEK NYELVJÁRÁSNAK A KÁRPÁTALJAI MAGYAR ISKOLÁKBAN?.....	85
FÁBIÁN, MÁRTA: LISTENING STRATEGIES USED BY MONO- AND BILINGUAL MAJORS OF ENGLISH AT THE F. RÁKÓCZI II TRANSCARPATIAN HUNGARIAN INSTITUTE.....	88
FÁBIÁN NÉMETH, BEÁTA: LINGUISTIC LANDSCAPE AS A WAY OF PUBLIC COMMUNICATION IN VINOGRADOVO.....	91
FAILASOFAH, FAILASOFAH: STUDENTS’ CRITICAL LITERACY DEVELOPMENT: A STUDY OF TEACHERS’ INSTRUCTIONAL PRACTICES.....	94
FEISAL, AZIEZ: DEVELOPMENT OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE IN AN ISLAMIC BOARDING SCHOOL IN INDONESIA: A DYNAMIC SYSTEM PERSPECTIVE.....	95
FODOR, KATALIN: EFL TEACHERS’ TECHNOLOGICAL USE: POSSIBILITIES, ROUTINE AND EXPECTATIONS OF GENERATION Z.....	96
GÁLADÉL: A VALLÁSI KÖLCSÖNHATÁSOK NYOMAI A NÉPI KÉZIRATOS FÜZETEKBE.....	100
GAZDAG VILMOS: AZ OROSZ ÉS UKRÁN KÖLCSÖNSZAVAK KÁRPÁTALJAI MAGYAR NYELVJÁRÁSOKBAN VALÓ ELTERJEDTSÉGÉRŐL ÉS ALAKVÁLTOZATAINAK LÉTREJÖTTÉRŐL.....	106
H. TÓTH ISTVÁN: HOZZÁJÁRULÁS A KÁRPÁTALJAI HELYESÍRÁS-TANÍTÁS MINDENNAPJAIHOZ.....	112
HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA: NYELVI TÁJKÉP BEREGSZÁSZBAN.....	113
HNATYK, KATALIN: NEW WINDS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN TRANSCARPATIA.....	118
ГОРБАТ, ІРИНА ЛЮБА: КУЛЬТУРНЕ РОЗМАЇТТЯ І ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, ВІДОБРАЖЕНІ В КУЛЬТУРНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОВІТОВОГО МУЗЕЮ САТУ-МАРЕ.....	123
HUSZTI, ILONA: REALISATION OF REFLECTIVE TEACHING DURING THE TEACHING PRACTICE OF ENGLISH MAJOR STUDENTS.....	127
ILLÉS, ÉVA: MONOLINGUALS IN A MULTILINGUAL LANDSCAPE.....	132
KARMACSI ZOLTÁN: EGY KÁRPÁTALJAI GASZTROFESZTIVÁL NYELVI TÁJKÉPE.....	136
KÉSZ BARNA: MULTIKULTURALIZMUS A SZOVJET HADSEREGBEN – KÁRPÁTALJAI MAGYAR KATONÁK BESZÁMOLÓI ALAPJÁN.....	140
KÉSZ BARNABÁS: INTERETNIKUS JELENSÉGEK A KÁRPÁTALJAI MAGYARSÁG TÁRGYI KULTÚRÁJÁBAN.....	146
KÉSZ MARGIT: INTERKULTURÁLIS KÖLCSÖNHATÁS A KÁRPÁTALJAI FOLKLÓRBA SZAKRÁLIS SZÖVEGEK ELEMZÉSE ALAPJÁN.....	150

KÉSZ RÉKA: KULTÚRÁK TALÁLKOZÁSA KÜLFÖLDÖN MUNKÁT VÁL- LALÓ KÁRPÁTALJAI NŐK NARRATÍVÁI ALAPJÁN	155
KHAVAVCHAK, OLEG: ЕМОТИВНИЙ ДИСКУРС «ІСТОРИЇ РУСІВ»	162
KONTRA H., EDIT: FLIPPED CLASSROOMS IN APPLIED LINGUISTICS: PROMOTING 21 ST CENTURY SKILLS FOR LEARNING.....	169
KORDONETS, OLEKSANDR: МОТИВ СМЕРТІ У НОВЕЛАХ «ЗВИЧАЙ- НА ІСТОРІЯ» Б. ЛЕПКОГО ТА «ЗАПИСКИ НЕДУЖОЇ ЛЮДИНИ» О. ПЛЮЩА	173
KOVÁCS SZILVIA: AUTONÓM NYELVTANULÁS ÉS NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁK HASZNÁLATA.....	180
KOZMÁCS ISTVÁN: KIS HAL A NAGY TENGEBEN VAGY NAGY HAL A TÓBAN? A KISEBBSÉGI ÍRÓ DILEMMÁJA.....	182
KYCHAK, OKSANA: ЛЮДИНА ЗАКАРПАТСЬКОГО ПОРУБІЖЖЯ: ПО- ЛІКУЛЬТУРНІСТЬ, ПАРАДИГМИ ПРИКОРДОННЯ ТА МІСЦЕВИ МЕНТАЛЬНІ КОРДОНИ В ЦЕНТРІ ЄВРОПИ	183
KYSHARI, BETTINA: РОЛЬ НАТО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНИХ МІЖНА- РОДНИХ ВІДНОСИН	190
LEBOVICS VIKTÓRIA: NAGYÍTÓ ALATT A TOLMÁCSOLÁS	194
LECHNER ILONA: A KONTEXTUS SZEREPE A FORDÍTÁSBAN.....	196
LIBAK, NATALIA: НЕОЛОГІЗМИ У «ВЕЛИКОМУ ТЛУМАЧНОМУ СЛОВНИКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ» ЗА РЕДАКЦІЄЮ В.Т. БУСЕЛ.....	200
LIZÁK, KATALIN: EFL INSTRUCTION IN THE 21 ST CENTURY: MEETING THE CHALLENGES.....	203
LŐRINCZ, MARIANNA: CONCEPTUALIZING EFFECTIVE TEACHING.....	208
LYASHYNA, ALLA: ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДА- ЧІВ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	214
MÁDI, GABRIELLA: LANGUAGE, POWER, ASSIMILATION, AND MINORITIES IN MULTILINGUAL SPACE (BASED ON CONTEMPORARY HUNGARIAN NOVELS).....	218
MAJOR, ÉVA: THE TRUE MYTH – CAN A UNIVERSITY LECTURE BE INTERACTIVE?.....	220
MARHITYCH, DIANA: УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	224
MÁRKU ANITA: NYELVI TÁJKÉR: AZ INTERNETES MÉMEK KÁRPÁTAL- JAI MAGYAR VONATKOZÁSAI	229
KOGA, MASAYUKI: ІСТОРІЯ Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН МІЖ ЯПОНІЄЮ ТА УКРАЇНОЮ	233
MÁTÉ RÉKA: KÖZÉPPONTBAN A NYELVTANULÓ: TÖBBNYELVŰSÉG A GYAKORLATBAN	236
MEDGYES, PÉTER: THE NATIVE/NONNATIVE CONUNDRUM REVISITED	239

MELEHANYCH, HANNA: СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТТЯ).....	240
MILLISITS MÁTÉ: A HOLLAND–MAGYAR REFORMÁTUS KAPCSOLATOK ÉVSZÁZADAI	245
MOLNÁR D. ISTVÁN: A NYELVI ÖSSZETÉTEL VÁLTOZÁSA KÁRPÁTALJA TERÜLETÉN 1880–1910 KÖZÖTT.....	246
MOLNÁR JÓZSEF: AZ ANGOL NYELV ISMERETE KÁRPÁTALJÁN – A 2001-ES UKRAJNAI NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAI ALAPJÁN.....	249
MÓNUS DÓRA: DRÁMAPEDAGÓGIAI MÓDSZEREK AZ ANYANYELVOKTATÁSBAN.....	254
MOSKALENKO, OLENA: КРОС-КУЛЬТУРНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ПРОФЕСІЙНУ АНГЛОМОВНУ КОМУНІКАЦІЮ.....	258
MOTRUK, VIKTOR: ЧИТАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ МЕТОД ПІДТРИМАННЯ І РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНО-ФАХОВИХ МОТИВІВ УСНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ).....	262
MYSHKO, ANATOLIY: ФІНЛЯНДІЯ ТА НАТО	267
MYSHKO, SVITLANA: ВИВЧЕННЯ КУЛЬТУРИ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	273
NAGY-KOLOZSVÁRI ENIKŐ: INTERKULTURÁLIS KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE IDEGEN NYELVŰ GYERMEKIRODALOM SEGÍTSÉGÉVEL.....	277
NEMES, ZSOLT: TEACHING HUNGARIAN IN THE US HUNGARIAN WEEKEND SCHOOLS: HERITAGE OR FOREIGN LANGUAGE APPROACH?.....	278
NSHIWI, DARIN: THE IMPACT OF MULTI-COMPETENCE APPROACH ON LEARNING VOCABULARY AND SPEAKING SKILLS OF A THIRD LANGUAGE BY SYRIAN ADULT LEARNERS	279
NYLABOVICH, YANA: УКРАЇНСЬКО-СЛОВАЦЬКІ НЕВІДПОВІДНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ В КОНТЕКСТІ КАТЕГОРІЇ ЧИСЛА ІМЕННИКА	280
ÖVEGES ENIKŐ: NYELVI ELŐKÉSZÍTŐ ÉVFOLYAM: A MEGOLDÁS A MAGYAR NYELVOKTATÁS PROBLÉMÁIRA?	284
VIRAG, PAUL: СПІВЖИТТЯ ТА БАГАТОЕТНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ПОВІТІ САТУ-МАРЕ У ХХІ СТОЛІТТІ	289
PELESKEI, VIKTORIA: MULTICULTURAL PERSPECTIVES IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN CANADA.....	292
PENCKÓFER JÁNOS: SZEMÉLYESSÉG, ÖNÉLETÍRÁS-JELLEG, „KÁRPÁTALJAI OLVASAT” BALLA LÁSZLÓ ÉLETMŰVE ALAPJÁN.....	298
PILIPENKO, GLEB: СЕРБСКИЙ ЯЗЫК В ВЕНГЕРСКИХ ШКОЛАХ ВОЕВОДИНЫ: ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ.....	301

W. PILLAR, GRANVILLE: A CRITIQUE OF HEMISPHEROLOGY, MODALITY PREFERENCE AND LEARNING STYLES.....	308
PITRA, NELYA: НІМЕЦЬКИЙ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ.....	315
POLYOVIIY, MYKOLA: ПЕРСПЕКТИВИ ЕВОЛЮЦІЇ КУЛЬТУРНОГО РІЗНОМАНІТТЯ СВІТУ ДО СЕРЕДИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	318
POPOVYCH, NATALIA: РЕЛІГІЙНА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПЕРЕКЛАДАХ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРЕКЛАДІВ ДАВНЬО-ГРЕЦЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ).....	323
ПЕВСЕ, АНДРЕЯ: ТРУДНОЩІ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ПРОЦЕСІ СПІЛКУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ УГОРЦЯМИ.....	327
PUSKÁS VERONIKA: ISKOLAI NYELVI TÁJKÉR NAGYBEREGEN.....	330
R. FEDOR, ANITA: INVESTMENT INTO HUMAN CAPITAL BY WOMEN WHO ARE TEMPORARILY AWAY FROM LABOUR MARKET.....	334
SHELEMBVA, MYKHAYLO; SHELEMBVA, MARTA: ВПЛИВ УГОРСЬКОГО ЧИННИКА НА ОСОБЛИВОСТІ ПАРТІЙНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	338
SHPENIK, KATERYNA-MARIA: LANGUAGE POLICY OF THE EUROPEAN UNION.....	346
SHPENIK, SILVIA: USING SOCIAL MEDIA IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES.....	351
STEFUCA, VIKTÓRIA: ТРУДНОЩІ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ.....	355
SZABÓ, NOÉMI: CROSS-LINGUISTIC INTERACTION IN THIRD LANGUAGE LEARNING.....	357
SZAMBOROVSZKYNÉ NAGY IBOLYA: NEMZETISÉGI DIVERZITÁS KONTRA BIRODALMI UNIFORMIZÁLÁS. A SZOVJET OKTATÁSPOLITIKA JANUS-ARCÚSÁGA (1953–82 KÖZÖTT).....	359
SZILÁGYI LÁSZLÓ: EGYNYELVŰ ÉS TÖBBNYELVŰ KÖRNYEZETBEN FELNŐTT TANULÓK NYELVTANULÁSI STRATÉGIÁI ANGOLÓRÁN.....	361
TASKOVICS OKSZANA: KÖZÖSSÉGI OLDALAK A NYELVOKTATÁSBAN.....	365
TODOROV, IHOR: СУЧАСНІ ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	368
TODOROVA, ANNA: EASTERN PARTNERSHIP AND EXPANSION: THE UKRAINIAN PERSPECTIVE.....	373
TODOROVA, NATALIA: INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE AND CRITICAL CULTURAL AWARENESS: IMPLICATIONS FOR THE UKRAINIAN ESP CONTEXT.....	379
TÓTH ENIKŐ: A MAGYAR NYELV MEGJELENÉSE GECSE NYELVI TÁJKÉPÉBEN.....	384

<i>TYSHCHUK, ALLA</i> : ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ УКРАЇНИ: ЗМІСТОВНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД.....	387
<i>US, HANNA</i> : ТЕРМІН «ДИТИНА» В ТЕРМІНОЛОГІЇ СІМЕЙНОГО ПРАВА: ПАРАДИГМАЛЬНИЙ ВИМІР.....	392
<i>USTYCH, SERHIY</i> : СУЧАСНІ ТРАНСКУЛЬТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ЗАКАР- ПАТТЯ.....	396
<i>USTYCH, SERHIY; BENCHAK, OLESYA</i> : СУТНІСТЬ, ФУНКЦІОНУВАН- НЯ ТА РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ТРАНСКОРДОННИХ СИСТЕМ	397
<i>VANČO, ILDIKÓ</i> : THE TEACHING OF THE SLOVAK LANGUAGE IN SCHOOLS WITH HUNGARIAN AS THE LANGUAGE OF INSTRUCTION IN SLOVAKIA: GENERAL OVERVIEW.....	401
<i>VOVKANYCH, IVAN</i> : ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРІЇ	402
<i>VRÁBELY, TAMÁS</i> : MULTICULTURAL EDUCATION: WAYS AND METHODS OF IMPLEMENTATION IN UKRAINE	403
<i>VRAUKÓ, TAMÁS</i> : CODE SWITCHING IN HISPANIC-AMERICAN NARRATIVES	407
<i>WAWRZONEK, MICHAŁ</i> : ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК МІЖНАРОДНА ПРОБЛЕМА – НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ, УКРАЇНИ ТА ІЗРАЇЛЯ	408
<i>WOŁEK, ARTUR</i> : OFFICIAL USE OF MINORITY LANGUAGES: BETWEEN SYMBOLIC POLITICS AND LOCAL PUBLIC POLICIES	413

A VALLÁSI KÖLCSÖNHATÁSOK NYOMAI A NÉPI KÉZIRATOS FÜZETEKBE

Gál Adél

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Beregszász, Ukrajna
Ukraine

Tanulmányom a vallási kölcsönhatásokkal foglalkozik egy kárpátaljai magyar lakta település, Salánk lakosságának vallási példáján. Az adott településen a református és a görögkatolikus felekezethez tartozó egyének szakrális kéziratait vizsgálom.

Amikor néprajzi kutatásba kezdünk, nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy egy olyan területen keressük a nyilvánvaló tények „miért”-jét, mely etnikailag és vallásilag is igen sokszínű. Vidékünk, Kárpátalja lakosságának egyik legfőbb jellemzője az etnikai sokszínűség¹, de ugyanez jellemző a vallási felekezetekre is. Az évszázados egymás mellett élés meghatározta a vidék lakosságát, annak gondolkodásmódját, kultúráját, szokásait, mindennapi vallásgyakorlását és hitének megélését. És természetesen az etnikumok, ha nem is élesen, de jól elhatárolható szokásanyagot képviselnek, mely a hit és vallásgyakorlásban is megnyilvánul. A jelenség alól az általam kutatott település, Salánk sem kivétel. A többségében magyar anyanyelvű lakosú ugoicsai faluban reformátusok és görögkatolikusok élnek kölcsönhatásban, s melyre szintén hatást gyakorol a szomszédos települések ukrán és ruszin lakosainak kultúrája, élete. Ez a multikulturális jelenség vallási megnyilvánulása pedig az általam vizsgált – jelen esetben szakrális – kéziratokban is tetten érhető.

Salánkon a vallási közösség igen erős megtartó erővel bírt. Aki nem vallásos, az szinte nem is volt rendes ember, nem jó családból származott² – ez egyfajta elvárás volt. Ugyanakkor egy bizonyos felekezethez való tartozás meghatározó volt és mintegy zárt közösséget jelentett. Ennek egyik legnyilvánvalóbb példája volt a monogám házasság, hiszen nem nézték jó szemmel, ha a fiatalok nem egyazon felekezethez tartoztak. Mára ez a szigor kissé feloldódott, bár vannak még a hagyományokhoz ragaszkodó mélyen vallásos családok. A gyülekezet vallás szerinti megoszlása a lakóhelyek

¹ Molnár, Molnár, 2005

² Bárh J., 1984

szerinti elhelyezkedésben is tetten érhető. Míg Salánk *Alvégnék* nevezett részén többnyire reformátusok, a *Felvégnék* nevezett részen görögkatolikusok élnek. A vallásosság továbbá identitásmeghatározó szereppel is bírt egykor. A reformátusság egyenlő volt a magyarsággal, vagyis úgy tartották, hogy aki református vallású, az csak magyar lehet.

A vallásosság legjellemzőbb megnyilvánulása a gyakori és rendszeres imádkozás³. Ezt a célt szolgálták és szolgálják ma is az általam gyűjtött imádságos füzetek, melyekben az adott vallásra jellemző szövegek gazdag tárháza tárul elénk. A parasztember ugyanis a nyomtatott könyvek hiányában kénytelen volt saját készítésű füzetekbe összegyűjteni és átmenekíteni a számára fontos imádságokat, énekeket, ájtatosságokat és a mindennapi vallásossága megéléséhez szükséges különféle szövegeket. A „füzetek” néha kopott és megfakult lapokat jelentett, melyre nehézkesen mozgó és megfáradt kézzel rótták a betűket. Természetesen mindenki a saját vallásának megfelelő imádságokat és énekeket vetett papírra, melyeket aztán évtizedeken keresztül „rongyosra” énekeltek és imádkoztak.

Gyűjtéseim során⁴ református és görögkatolikus kéziratokhoz jutottam. Nyilvánvaló a különbség a két vallás írott anyagában. A görögkatolikusok kéziratai nagy számban találhatóak ma is a településen: énekek, imádságok, ájtatosságok és egyéb szövegek halmazával találkozhatunk a füzetekben. A reformátusoknál sokkal kisebb számban jelennek meg a kéziratok. A különbségek ellenére azonban itt is tetten érhető a két vallás egymásra gyakorolt hatása. Hiszen az együttélésnek köszönhetően a vallásgyakorlás gyakran a másik felekezettől átvett elemekkel bővült. Gondoljunk csak azokra a reformátusokra, akik halottak napján kimennek a temetőbe és gyertyát gyújtanak, vagy azokra, akik a beteg, netalán „megijedt” kisgyermeket „pohár alá”⁵ viszik a katolikus templomba. Ugyanilyen kölcsönhatásokkal találkozunk a kéziratokban is. Számos alkalommal olvasható református ének és imádság a görögkatolikus szövegek között, vagy pedig fordítva. Az ilyen kölcsönszövegeket egyénileg vagy kisebb csoportokban imádkozták és énekeltek. A közösségi térbe nem jutottak be. Az alábbiakban a kéz-

³ Bálint, 1937

⁴ Gál, 2016; 2017;

⁵ =kehely alá – a katolikus közösségekre jellemző szokáscelekvés, melynek során a megijedt, megverődött vagy beteg személy áldozás alkalmával ellátogat a misére. A szertartás során az áldozók között megy, de nem áldozatot vesz, hanem a pap kelyhet emel a feje fölé, s ezzel megáldja. A lakosok ennek gyógyító hatást tulajdonítanak.

iratokból kiragadott szövegekkel szeretném illusztrálni a két vallás közötti kölcsönhatás eme megnyilvánulását.

E vallási multikulturalizmus írásban való megnyilvánulásának bizonyítására 33 kéziratot vizsgáltam meg, melyek közül tíz református adatközlő tulajdona, a többi görögkatolikus. A más vallású szövegek bekerülése egy kéziratba nem általános jelenség. Legfőbb oka a felekezetek egymás mellett élése, valamint a hétköznapi események, történések közös megélése. Tágabb értelmezésére a kiragadott példák szerint öt tényezőt különítek el, melyek a vegyes tartalmú kéziratok keletkezésének kiindulópontjai lehetnek.

Elsőként említeném a gyermekeknek, unokáknak útravalóul készített kéziratokat, tehát azokat a füzeteket, melyek *nagymamai örökségek* lehetnek. Ez esetben az idős személy gyermekének, unokájának gyűjtötte össze a számára fontos, esetleg szép vagy jó hangzású imádságokat és énekeket, netalán történeteket. Salánkon N. J. református lakos készített unokájának több imádságos füzetet. Az egyik kézirat végén az alábbi felirat olvasható: „*Átírta N. J. Emlékkül R.-nak mamitól*”. A kézirat érdekessége, hogy a református imádságok és énekek között a betegek imájaként számon tartott *Jézusom szenvedtél, most én is szenvedek* kezdetű görögkatolikus ima olvasható. Ugyancsak N. J. füzetében találkozunk a *Boldogságos Szűz Mária és a két pásztorgyerek* történetével, mely szintén a görögkatolikus füzetekben kap helyet. A Boldogságos Szűz Mária számos megjelenésében szólt az emberekhez. A történetek között akad ismertebb és kevésbé ismert. Esetünkben a szöveg a Boldogságosnak a La Salette-ben, a franciaországi Alpokban 1846-ban történt megjelenésére utal⁶.

Következőként az *egyéni szükséglettel (gyógyítás szándékával)* magyarázhatjuk a más vallás szövegeinek bekerülését. Példa erre L. I. református lakos kézírata, mely tartalma szerint ájtatosság Szent Antal tiszteletére. A betegek védőszentjeként számon tartott Szent Antalhoz szóló kilenc kedden⁷ mondott imát a görögkatolikusok gyakorolják. Ez esetben egy betegség miatt írta le a szövegeket László Ida édesanyja 1977-ben beteg fia gyógyítására. A kézirat ma is a református család tulajdonában gyakori használatban van. Az ájtatosság mellett öntéshez való imádságot, valamint archaikus imaszöveget⁸ is olvashatunk benne. Az archaikus népi imádság egy részlete:

⁶ Fekete, 2011

⁷ P. Özse, 1930. 27–33. o.

⁸ Kész, 2016

„*Piros vére a Jézusnak, kit a keresztfán kiontottak, verejtéki orcáinak, melyel ördögöt megrontott, kinaidban könnyebitsen és veszélytől megőrizzen, holtod után vigyen be menyben az örök dicsőségbe. Amen*”

Ugyancsak Szent Antalhoz szóló imádságot találunk G. E. református lakos kéziratában. Szintén ebben a füzetben olvasható a szállást kereső Szűz Mária története, mely főként az északkeleti, erdélyi vidékekre jellemző autentikus karácsonyi ének (ballada) gyönyörű, 24 versszakos változata. A helyi vonatkozású gyűjteményben⁹ szerepel ugyan, ám annak egy rövidebb változatát olvashatjuk. A keresztyén egyházi szertartásban ugyan már nem jelenik meg, de a liturgián kívüli alkalmakkor ma is éneklik a településen karácsony estéjén a görögkatolikusok.

A szövegek keveredésének leggyakoribb indoka a felekezeteiket érintő **közös alkalmak**. Ilyen például a temetés. Egy temetésre felekezettől függetlenül látogatnak el a hozzátartozók, ismerősök. A görögkatolikus kéziratokban számos alkalommal találkozunk református temetési énekekkel. Ilyen például Z. E. görögkatolikus lakos kéziratában lévő *Hadd menjek, Istenem, mindig feléd...* kezdetű református dicséret¹⁰. Ugyanez az ének S. E. görögkatolikus lakos kéziratában is megtalálható. Érdekességük, hogy a füzet lapjain külön címezéssel vannak ellátva, mint például *Református temetési ének*, vagy *Református ének*. Három kéziratban találkozunk a *Tebenned bízunk eleitől fogva*¹¹ kezdetű énekekkel, mely a *Magyar református énekeskönyv* 90. zsoltára, és a reformátusok temetések alkalmával éneklik. Szintén több helyen találkozunk a temetések alkalmával énekelt *Szomorúan, fájdalmasan* kezdetű református énekekkel. Ennek különlegessége, hogy az ének szövege nem található meg egyetlen református énekeskönyvben sem. A településen közkézen forgó „*Temetési énektár*”¹² (*Halottas alkalmakra készített és írott könyv*) szövegei közül való, mely szövegek nagy része feltehetően református vallási népénekek.

Alkalomhoz köthető még az ugyancsak görögkatolikusok kézírataiban lévő református karácsonyi kántálás. A *Dicsőség, mennyben az istennek*¹³ kezdetű 194. dicséret sokak számára ismert a településen. Az ének P. M. görögkatolikus lakos kéziratában található.

⁹ Vári Fábrián, 2012, 133. o.

¹⁰ Magyar református énekeskönyv, 2008, 595. o.

¹¹ Magyar református énekeskönyv, 2008, 175. o.

¹² Gál, 2011

¹³ Magyar református énekeskönyv, 2008, 316. o.

A vallási kölcsönhatások közé emelkednek a **búcsújárási alkalmak**. Nem ritka jelenség ma már, hogy református hívek is ellátogatnak a kegyhelyekre. A cselekvés pedig azt eredményezi, hogy a leggyakrabban ponyvanyomtatványokban megjelent történetekkel is megismerkednek. Ezzel magyarázhatjuk, hogy református kéziratba ehhez kapcsolódó szövegek is bekerülnek. Ilyen például a S. O. füzetében lejegyzett *Máriapócsi templom története*.

Számos alkalommal találkozunk kölcsönhatásokkal a kéziratokban úgy, hogy azoknak nincs különösebb magyarázata. A vallásos egyének csupán azért jegyzik le a különböző szövegeket, imákat, **mert az megtetszik nekik**. Ezek a szövegek az egyéni ízlést és igényeket tükrözik. Így kerülhet be egy református kéziratba például Szűz Mária története, vagy egy görögkatolikus kéziratba olyan imádság, amit a reformátusok a templomba bemenetelkor, valamint kijövetelkor mondanak. Ide sorolhatóak még a reggeli és esteli imák. Ezek esetében gyakran a helyiek sincsenek tisztában vele, hogy a rövid, pár soros imádság református vagy görögkatolikus. Leggyakrabban ezek szájhagyomány útján adódnak át, a nagymamák tanítják meg az unokáknak, s még ma is gyakran ezek tekinthetőek a kisgyermekes esetében az első memoritereknek. Az *Én istenem felébredtem...*, vagy pedig az *Álom, álom, édes álom...* kezdetű református imádságokkal gyakran találkozunk a görögkatolikusok füzetében.

Végül essék szó az úgynevezett **egyházi kanonizációkról**, melynek jó példája az *A keresztfához megyek...* kezdetű ének, mely eredetileg egy római katolikus nagybőjti ének¹⁴, ennek ellenére helyet kapott a *Magyar református énekeskönyvben*¹⁵ is a nagybőjti énekek között. Emellett a reformátusok sajátjukként éneklük temetések alkalmával is. Az általam vizsgált görögkatolikus kéziratokban viszont *Református temetési ének* címszó alatt szerepel.

Munkám írásakor az a cél vezérelt, hogy rávilágítsak arra a tényre, hogy a felekezetek, noha elkülönülnek és néha zárt közösséget eredményeznek, tagjai mégsem zárkoznak el egymástól, illetve egyes szegmensek átvételétől, legyen szó az írásról vagy akár a szokáscselekvésekről. A vallásgyakorlás olyan közösségi tényező, mely a szándék ellenére is hat a másik felekezet tagjaira. A kölcsönhatásokat pedig nem kerülhetjük el. Az

¹⁴ Bozóky, 1797

¹⁵ Magyar református énekeskönyv, 2008, 627. o.

egymás mellett élés elősegíti azok létrejöttét. A teljesebb leírás és a részleteibe menő értelmezések miatt a felvetett téma további kutatást igényel.

Felhasznált irodalom

1. Bálint Sándor (1937). *Népünk ünnepei. Az egyházi év néprajza*. A Szent István-társulat kiadása, Budapest.
2. Bartha Elek (1989). Népi vallásosság és paraszti műveltség. *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve, XXIV–XXVI*. Nyíregyháza, 119–126. oldal
3. Bárth János (1984). Jobbágsorban (úrbéri, állami és egyházi kötelezettségek). In: *Kecel története és néprajza*. Szerk. Bárth János. Kecel, 131–152. oldal
4. Bozóky Mihály (1797). *Katholikus karbéli kótás énekes könyv*. Vác.
5. Fekete Sándor Pál (2011). *A boldogságos Szűz Mária La Salette-i megjelenése és jövendölése*. Zarándok Kiadó, Budapest.
6. Gál Adél (2011). Az énekdiktálás hagyománya Salánkon. In: *Ethnika XIII/3*. Debrecen, 58–59. oldal
7. Gál Adél (2016). Szövegek sokfélesége a kéziratos füzetekben. Adalékok a salánki népi írásbeliség vizsgálatához. In: Gazdag Vilmos, Karmacszi Zoltán, Tóth Enikő szerk. *Értékek és kihívások. A Nyelvi és kulturális sokszínűség Kelet-Közép-Európában: érték és kihívások című konferencia anyagai*. Autdor-Shark, Ungvár, 29–40. oldal
8. Gál Adél (2017). Kéziratos imádságos füzetek Salánkról. In: *Vallásos kultúra és életmód a Kárpát-medencében 10*. Laczkó Dezső Múzeum, Veszprém, 882–908. oldal
9. Kész Margit: „Folyt a szent vére, szomorkodik szent lelke, hervad szent színe” – archaikus népi imádságok Kárpátalján. In: *Együtt XVIII. évf. 5. szám*. 71–83. oldal
10. *Magyar református énekeskönyv*. Erdélyi Református Egyházkerület kiadása. Kolozsvár, 2008
11. Molnár József, Molnár D István (2005). *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*, Poliprint Kiadó, Beregszász.
12. P. Özséb (1930). *Páduai Szent Antal kis imakönyve*. Rózsa Kálmán és Neje Könyvkiadóhivatal r.t., Budapest, 27–33. oldal
13. Vári Fábrián László (2012). *Vannak Ringó Bölcsők. Kárpátaljai magyar népballadák és népdalok*. Harmadik bővített kiadás. Intermix kiadó. Ungvár – Budapest, 133. oldal

Полікультурність та різноманітність у 21 столітті. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Полікультурність та різноманітність у XXI столітті», Берегове, 27–28 березня 2018 року / Редактори: Еніке Надь-Коложварі, Сільвія Ковач – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2018. – 420 с.

ISBN 978-617-7692-09-5

Збірник містить тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Полікультурність та різноманітність у XXI столітті», яка відбулася 27–28 березня 2018 року в м. Берегове. Організаторами конференції стали кафедра філології Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II і кафедра полікультурної освіти та перекладу факультету історії та міжнародних відносин Ужгородського національного університету.

УДК: 061.3

П– 79

Науково-довідкове видання

**ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ ТА РІЗНОМАНІТНІСТЬ
У 21 СТОЛІТТІ**

Міжнародна науково-практична конференція
Берегове, 27–28 березня 2018 року

Збірник тез доповідей

2018

Редактори:

Еніке Надь-Коложварі – Сільвія Ковач

Коректура:

Ільдіко Гріца-Варцаба, Маріанна Левріні, Олександр Кордонець

Верстка:

Вікторія Товтін, Олександр Добош

Обкладинка:

Іштван Коложварі, Олександр Добош

Відповідальний за випуск:

Ільдіко Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36, e-mail: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції*

Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

Підписано до друку 22.10.2018.

Папір офсетний. Ум. друк. арк. 11,7. Формат 70x100/16.

Замовл. № 2520. Тираж 200.